

THE IMPACT OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY ON PRODUCTIVITY ACCOUNTING AND LIBRARY MANAGEMENT

UTJECAJ INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE NA PRODUKTIVNOST RA UNOVODSTVENOG I KNJIŽNI NOG POSLOVANJA

MARINCLIN, Antonija & MIKIC, Ivana

Abstract: *In this paper, we will show the structure of the accounting and library management and their attitude and productivity in today's world of information and communication technologies. The structure of both operations will be described in more detail through the purchase of library materials, then through legal frameworks with special observe on electronic books and her influence on both managements in today's information society.*

Key words: *ICT, management of accounting, management of Library, legal frameworks, electronic books*

Sažetak: *U radu emo prikazati strukturu ra unovodstvenog i knjižni nog poslovanja i njihov odnos i produktivnost u današnjem svijetu informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Strukturu oba poslovanja poblizhe emo opisati kroz nabavu knjižni ne gra e, zakonske okvire s posebnim osvrtom na elektronsku knjigu i njezin utjecaj na oba poslovanja u današnjem informacijskom društvu.*

Klju ne rije i: *ICT, poslovanje ra unovodstva, poslovanje knjižnice, zakonski okviri, elektroni ke knjige*

Authors' data: Antonija Marinclin, prof., Veleu ilište u Požegi, Požega, avalesic@vup.hr; Ivana Mikic, dipl. oec., Veleu ilište u Požegi, Požega, imikic@vup.hr

1. Uvod

U proteklih nekoliko desetljeća a svjedoci smo velikih promjena nastalih pod utjecajem informacijskih i komunikacijskih tehnologija u području svih naših aktivnosti pa tako i unutar knjižničnih i računovodstvenih poslovanja. Društvo u cjelini suočeno je ubrzanom komunikacijom i sve većim brojem publikacija tj. s povećanom produkcijom znanja što dovodi do kvalitativnih promjena u našim radovima. Nove informacijske i komunikacijske tehnologije napravile su dubok utjecaj na društvo u cjelini i danas se već može reći da se nalazimo u informacijskom društvu. S jedne strane smanjena su neka fizička ograničenja, prostorna ograničenja i ograničenja u diseminaciji informacija, a s druge strane dolazi do raznih problema posebice u računovodstvenom smislu. Odnos između dva posve različita poslovanja nastao je u trenutku osnivanja knjižnice, njenom organizacijom i popunjavanjem s knjižničnom i neknjižničnom grafičkom. Svaka nabavljena knjiga morala je imati svoj račun. Danas se knjižnični fond popunjava ne samo tiskanim oblicima knjiga i časopisa nego i elektronskim inačicama istih. Sve je već u uporabi elektronska knjiga zbog svoje dostupnosti, a ona kao takva stvara problem u računovodstvenom smislu (nematerijalna imovina i drugačija stopa PDV-a), dok u knjižničnom smislu stvara problem u našim posudbama. Ujedno dotične vrste dokumenata povlače i pitanje autorskih prava, njihovih zakonskih ograničenja.

U nastavku rad pozabavit ćemo se tim pitanjima, osvrtno na zakonske regulative oba poslovanja i nastojanja kako bi se to u skoroj budućnosti moglo riješiti.

2. Računovodstveno poslovanje nabave knjižnične grafičke – elektroničke knjige

Imovina se klasificira po svojoj vrsti, trajnosti i funkciji. Mi ćemo govoriti o proizvedenoj dugotrajnoj materijalnoj imovini u koju pripadaju knjige, umjetnička djela i ostale izložbene vrijednosti i iskazuju se našim imovina skupine 02. Knjigama se prema čl. 26. st. 4. Pravilnika o proračunskom računovodstvu smatraju i stručna, znanstvena i ostala izdanja koja se nabavljaju za potrebe stručnog i kontinuiranog obrazovanja i obavljanja djelatnosti. Dakle, našim računom se iskazuju i knjige u knjižnicama koje su ustrojene pri školskim, visokoškolskim i drugim ustanovama odnosno osobama koje su obveznici primjene proračunskog računovodstva. Knjige koje se iskazuju kao imovina našim računom se ne ispravljaju – otpisuju.[7] No, u nekim okolnostima i za njih je dopušten otpis i treba ih otpisivati prema propisanoj godišnjoj stopi. Druga bitna stavka je cijena, s obzirom da je to imovina, ako se nabavlja, iskazuje po trošku nabave koji je sastavni element kupovna cijena, smatra se da se popusti koji su iskazani na primljenom računom za odgovaraju u isporuku utječu našim trošak nabave, što znači i iskazuje se nabavna vrijednost knjige. Stoga, knjige se kao prepoznatljivi račun u knjigovodstvu imati račun podskupine 024 jer je riječ o trajnim vrijednostima.[2] Već se razlika javlja između tiskane i elektronske knjige u našem obračunu stope PDV-a prema čl. 38. st. 2. točka c) Zakona o PDV-u (NN73/13, 148/13) i čl. 47. st. 1. točka c) Pravilnika o PDV-u (NN79/13, 160/13), koji se za tiskana izdanja tj. knjige stručnog, znanstvenog, umjetničkog, kulturnog i obrazovnog sadržaja za visokoškolsko obrazovanje u svim fizičkim oblicima plaća 5% dok se za

elektronska izdanja primjenjuje stopa od 25%. [8] Zaključujemo da se elektronska knjiga smatra dugotrajnom nematerijalnom imovinom, a u računovodstvenom smislu se tretira kao svaka druga knjiga i evidentira se na kontu podskupine 024 i u njenu vrijednost ulaze popusti, porezi i sli no i ona kao takva poveća imovinu. Sraz izme u razli itih stopa PDV-a, koje smo spomenuli, javlja se zbog toga što Europska unija, kojoj je naše zakonodavstvo prilagođeno, prema Direktivi 2006/112/EZ knjigu u materijalnom obliku, bio to elektronski medij ili tiskano izdanje, smatra kao isporuku dobra, a e-knjigu kao isporuku usluge te se stoga na nju ne može primijeniti snižena stopa poreza na dodanu vrijednost.

Europska komisija mora uzeti u obzir taj problem jer je i razvoj e-nakladništva, a time i prodaju e-knjiga ne samo u Hrvatskoj gdje je ta djelatnost još uvijek u povojima, nego i u drugim zemljama.

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1.	Nabava e-knjige	87,50	42411	24241
2.	Evidentiranje imovine i izvora	87,50	02411	91111
3.	Plaćanje računa	87,50	24241	11121

Tablica 1. Primjer knjiženja nabave elektronske knjige

3. Knjižni poslovanje nabave knjiga s posebnim svrhom na nabavu elektroničkih knjiga

Knjižnice su oduvijek bile zainteresirane za tehnologiju i s njome povezane, kako u upotrebi suvremene tehnologije u poslovanju i pružanju usluga tako i u korištenju novih komunikacijskih tehnologija. Većina knjižnica upotrebljava više različitih komunikacijskih tehnologija za nabavu, osiguranje pristupa, diseminaciju i zaštitu zabilježenog znanja. S obzirom na stanje u nakladništvu i zahtjeve korisnika knjižnice za velikim brojem različitih medija te zahtjevima za elektroničkim dokumentima, knjižnica je rastrgana da ispuni sve zahtjeve.[1] Knjižni fond nije statičan i potrebno ga je konstantno dopunjavati, imajući na umu potrebe korisnika. Opseg knjižnog fonda ovisi ponajprije o namjeni, postojećem fondu i financijskim sredstvima.

U knjižnom poslovanju navode se četiri načina nabave knjižne građe: kupnja, zamjena, dar, vlastita izdanja.[4] Kupnja je nedvojbeno oblik nabave koji je najpovoljniji jer omogućuje dosljednost i sustavnost u pribavljanju građe, ali i ostali načini nabave neizbježni u izgradnji fonda. Nekoliko načina nabave uobičajilo se u knjižnom poslovanju: vrstom narudžbom onoga što je neophodno za nastavni plan i program; na temelju oglednog primjerka; te trajnom narudžbom prvenstveno se odnosi na serijske publikacije- nije potrebno svake godine pisanom zamolbom produžavati pretplatu. Faza u izgradnji knjižnog fonda sastoji se u istraživanju detaljnih izvedbenih planova i popisa ispitne literature, zatim plana nabave, selekciji i proširivanju fonda. Nakon što se zaprimi, pristigla se građa raspoređuje i uključuje u knjižni fond na način da se unose svi potrebni podaci od ukupne cijene,

dobavlja a, broja ra una u ra unovodstvenom smislu kako bismo dobili vezu. Nakon unosa, ra unovodstvo dodjeljuje svakoj knjizi svoj inventarni broj kojim se sastavlja popisna lista osnovnih sredstava. Time dolazimo do glavnog problema u današnjem svijetu tehnologija, sve se više zahtjeva dostupnost e-knjiga jer je sve više zastupljena i sve dostupnija. Korisnici knjižnice žele u što kra em vremenu do i do informacija. Potpuno novi oblik uporabe e-knjiga omogu io je Internet kao skup me usobno povezanih dokumenata hiperlinkovima stvaraju i razne baze podataka u kojima se nalaze lanci, asopisi, knjige ozna enih vlastitim brojem, bilo da je on jedina identifikacijska oznaka ili tek sastavni dio oznaka DOI i URN specifi nih za elektroni ku gra u.[3] Interes za e-knjigu se pove ava, iako ga ograni ava dostupnost (cijena) e- ita a.

No u Hrvatskoj e se prije uvo enja e-knjiga u knjižnicama uz sve navedeno morati riješiti brojna pitanja – od autorskog i posudbenog prava, PDV-a koji e-knjigu ne tretira kao knjigu, konzorcijalne nabave, problema piratizacije, ograni enja broja posudbi pojedina nog naslova, odluke o (ne)nabavi e- ita a u knjižnicama i brojna druga, još za sada nevidljiva pitanja, dakle, jasne strategije svih sudionika u lancu.[6]

4. Zakonski okviri u knjižni nom poslovanju

Temelj knjižni nog poslovanja po iva na Zakonu o knjižnicama. Tako er vrlo bitan zakon za knjižni are je i Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Kad govorimo o elektronskim knjiga i njihovoj primjeni u knjižnicama ne možemo zaobi i upravo navedeni zakon jer uvo enje elektroni kih knjiga u knjižni ne zbirke može postati privla na nova usluga koja može pripomo i knjižnicama da podignu razinu zadovoljstva korisnika, a nekim knjižnicama (primjerice narodnim) može pomo i i da privuku nove skupine korisnika (od korisnika s nekim oblikom invaliditeta do onih mla ih, do tada nezainteresiranih za knjižnice i okrenutih u potpunosti novim tehnologijama.)[2] Nabava i posudba elektroni kih knjiga za knjižnice može teorijski imati jako mnogo prednosti. Naime, elektroni ke knjige ne zauzimaju prostor, što je iznimno velika prednost za gotovo sve knjižnice. Pristup bi mogao biti neograni en: knjižnica bi mogla kupiti samo jedan naslov elektroni ke knjige kojem bi pristup bio neograni en i višekratan. Dakle, pristup sadržajima više ne mora biti ograni en radnim vremenom knjižnice ili injenicom da je knjiga trenutna no posu ena i da se mora ekati da ju netko vrati prije nego ju netko drugi posudi. Budu i da korisnik ne mora dolaziti u knjižnicu da bi vratio knjigu, nema ni zakasnina za one zaboravne. Knjige se ne habaju, ne ošte uju. I dakako, elektroni ke knjige trebale bi biti jeftinije. No, ovo su samo teoretske prednosti.[5] Posebice su nejasna i nedovoljno definirana pitanja vlasništva nad elektroni kom knjigom koja se skrivaju iza engleskog pojma upravljanje vlasni kim pravima (*Digital Rights Management, DRM*). Naime, budu i da su u elektroni kom okruženju manipulacija tekstem, kopiranje datoteka te njihovo raspa avanje iznimno jednostavni, javila se potreba za uspostavljanjem sustava (pomo u softvera ili hardvera) koji bi onemogu io zloporabu ili kršenje autorskih/vlasni kih prava digitalnog sadržaja. Ovo su iznimno zna ajni problemi te se pojavila potreba da se posebno reguliraju pitanja autorskih i vlasni kih prava u elektroni kom okruženju. Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo (*World*

Intellectual Property Organizatio, WIPO), bavi se pitanjima zaštite prava ponajviše zbirki različitih djela (primjerice baza podataka), ali za elektroničke knjige su najvažniji oni dijelovi koji se odnose na zaobilaznje mehanizama zaštite tih prava. Nedvojbeno je da je pravna zaštita intelektualnog vlasništva potrebna, osim ako se radi o specifičnim oblicima uporabe poput razumne uporabe (tzv. 'fair use') i sl.[5] U Hrvatskoj se prava autora štite Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima. Taj zakon u srodna prava uključuje "prava proizvođača baza podataka na njihovim bazama podataka". Iako Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima ne govori izričito o elektroničkim knjigama ili drugim sadržajima na internetu i po svome je sadržaju blizak WIPO-ovom dokumentu, ovo je korak bliže prema reguliranju i zaštiti prava autora u elektroničkom okruženju.[2]

5. Zaključak

Zaključiti možemo da tehnologije uvelike mijenjaju društvo i njihova poslovanja donose i sa sobom brojne mogućnosti koje olakšavaju pristup relevantnim informacijama i organizaciji samih poslovanja. U odnosu na ranu unovodstvo i knjižnicu dolazi do lakše komunikacije i suradnje iako ubrzana tehnologija stvara, u određenim oblicima kao što su elektroničke knjige, poteškoće koje se moraju riješiti kako bismo i takve usluge mogli ponuditi našim korisnicima.

6. Literatura

- [1] Gorman, M. (2006). *Postojana Knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom*, Hrvatsko knjižničko društvo, ISBN 953-6001-35-7, Zagreb
- [2] Horvat, A.; Živković, D. (2009). *Knjižnice i autorsko pravo*, Hrvatska sveučilišna naklada, ISBN 978-953-169-208-3, Zagreb
- [3] Kea, M. (2012). E-knjiga- najnoviji oblik knjige. *Knjižni arhiva*, Vol.3, br.3, Dostupno na: www.kdr.hr/drustvo/kdr-2012-html/Casopis-KDR-2012_4.htm Pristup: 28-03-2014
- [4] Tadić, K. (1993). *Rad u knjižnici: priručnik za knjižničare*, Naklada Benja, Rijeka
- [5] Petr Balog, K.; Feldvari, K. (2013). Nabava elektroničkih knjigau knjižnicama: s posebnim osvrtom na upravljanje vlasničkim pravima. *Vjesnik biblioteka Hrvatske* 56, br.1/2, str.79-106, ISSN 0507-1025
- [6] Sviben, Z. (2011). E-knjiga u knjižnicama. *Novosti-Hrvatsko knjižničko društvo*, No.54, (prosinac 2011.), Dostupno na: www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/495, ISSN 1333-9575 Pristup: 28-03-2014
- [7] Dremel, N. et al. (2011). *Ranu unovodstvo prorauna i proraunskih korisnika*. RRiF, ISBN 978-953-272-046-4, Zagreb
- [8] Javor, Lj. (2013). *PDV u Republici Hrvatskoj od 1.srpnja 2013*. TEB poslovno savjetovanje, ISBN 978-953-329-030-0, Zagreb

Photo 047. Transporter / Transporter